

30.10.2025 kontrolliakt nr 12.2-4/8 riigihanke teostamise kontrollimise kohta Sihtasutuses Tartu Ülikooli Kliinikum

Kontrollimise alus:	Rahandusministeeriumi 21.11.2024 kiri nr 12.2-4/15-1
Hankija nimi:	Sihtasutus Tartu Ülikooli Kliinikum
Hankija registrikood:	90001478
Hankija õiguslik vorm:	sihtasutus
Hankija esindusõiguslik isik:	juhatuse liige Priit Perens
Kontrolliperiood:	09.11.2023 - 24.11.2023

1. Kontrollimise eesmärk ja ulatus

- 1.1. Kontrollimisele kuulus SA Tartu Ülikooli Kliinikum (edaspidi *hankija*) poolt avatud hankemenetlusena korraldatud riigihange „Väikebusside ostmine“ (viitenumber 271678) (edaspidi *riigihange*).
- 1.2. Kontrollimise eesmärgiks oli anda hinnang, kas hankija on riigihanke korraldamisel riigihanke alusdokumentides sätestanud RHS §-st 77 lg 6¹ ja lg 7¹ ning Keskkonnaministri 16.02.2023 määruse nr 6 „Hankelepingu esemeks oleva maanteeõiduki kohta riigihanke alusdokumentides kehtestatud keskkonnahoidlikud kriteeriumid ja tingimused“ (RT I, 21.02.2023, 5) (edaspidi *määrus*) alusel kohustuslikke keskkonnahoidlikke kriteeriume ja nõudeid, sealhulgas lisanud keskkonnahoidlikke kriteeriume tehnilisse kirjeldusse, vastavus-, hindamis-, kvalifitseerimis- ja/või lepingutingimustesse.
- 1.3. Järelevalvemenetluses kontrollitakse üksnes hankija tegevuse õiguspärasust. Rahandusministeeriumi poolt läbiviidav järelevalvemenetlus ei hõlma hankija tegevuse otstarbekuse kontrollimist ega tema otsuste ja toimingute tulemuslikkuse hindamist (RHS § 203 lg 3).
- 1.4. Rahandusministeeriumil on õigus anda soovitusi ja juhiseid RHS-i paremaks järgimiseks ja rikkumiste ärahoidmiseks. Soovitused ja juhised võivad sisaldada järelevalvemenetlust lõpetavas dokumendis (RHS § 210), sh valimipõhises järelevalvemenetluses koostatavas kontrolliaktis (RHS § 205 lg 4 p 3).
- 1.5. RHS-is sätestatud korrast kinnipidamist on kontrollitud riigihangete registris (edaspidi eRHR) avaldatud andmete ning hankija poolt antud selgituste alusel.
- 1.6. Kontrolliakti projekt edastati hankijale tutvumiseks ja vastuväidete esitamiseks 15.09.2025 a. Hankija ei esitanud omapoolset seisukohta kontrolliakti projektile, mistõttu arvestame, et hankija on projektiga tutvunud ning nõustus kontrolliakti projektis tehtud märkuste, tähelepanekutega ja soovitustega.

2. Kokkuvõte järelevalvemenetluse tulemustest

Hankija on võtnud maanteeõidukite hankimiseks korraldatud riigihanges arvesse hangitava maanteeõiduki kogu kasutusega hõlmavat keskkonnamõju, sätestades riigihanke alusdokumentides nõude CO₂ ja saasteainete heitele, kuid on jätnud kehtestamata nõude maanteeõiduki energiatarbimisele, s.t kütusekulule. Vaatamata sellele, et konkreetse riigihankega hangitavate sõidukite arv on väiksem kui neli, soovitage hankijal ka edaspidi määruses kehtestatud nõudeid järgida ning tagada, et juhul kui sõidukite hankimisel ületatakse määruse § 5 lg-s 5 sätestatud piirarv, siis riigihanke alusdokumendid sisaldaksid piirarvu ületamisel kohalduvaid kohustuslikke nõudeid.

3. Hanke alusdokumentides keskkonnahoidlike kriteeriumite kasutamise kontrollimine

3.1. Määruse kohaldumine riigihanke korraldamisele

RHS § 2 lg 2 kohaselt tuleb riigihangete planeerimisel ning korraldamisel arvestada muu hulgas keskkonnahoidlike lahendustega. Kui hankelepingu esemeks on maanteeõiduk, siis vastavalt RHS § 77 lg-le 6 peavad riigihanke alusdokumendid (edaspidi *RHAD*) sisaldama tingimusi, mis arvestavad sõiduki kogu kasutusiga hõlmavate energia- ja keskkonnamõjudega. RHS § 77 lg-s 6 sätestatud kohustuse täpsustamiseks on RHS § 77 lg-s 7¹ ette nähtud volitusnorm valdkonna eest vastutavale ministrile kehtestada määrusega maanteeõidukite riigihanke menetlustes kohustuslikud keskkonnahoidlikud kriteeriumid ja tingimused. 24.02.2023 jõustus 16.02.2023 vastu võetud ja Riigi Teatajas 21.02.2023 avaldatud keskkonnaministri määrus nr 6 „Hankelepingu esemeks oleva maantee-sõiduki kohta riigihanke alusdokumentides kehtestatavad keskkonnahoidlikud kriteeriumid ja tingimused“ (RT I, 21.02.2023, 5) (edaspidi ka: määrus).

Määruse nõuded on hankijatele kohustuslikud 24.02.2023 ja hiljem alanud riigihanke menetlustes (vt ka määruse § 8). Normitehnilisest märkusest nähtub, et määrusega on siseriiklikku õigusesse üle võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/1161, millega on muudetud direktiivi 2009/33/EÜ keskkonnasõbralike ja energiatõhusate maanteeõidukite edendamise kohta (ELT L 188, 12.7.2019, lk 116–130). Määruse reguleerimisala on avatud §-s 1 ja sellest tulenevalt kohaldatakse selles määruses sätestatud mh maanteeõidukite ostmisele.

SA Tartu Ülikooli Kliinikum, registrikood 90001478, on sihtasutus, mille üheks asutajaks on riik ning seega käsitatav avaliku sektori hankijana RHS § 5 lg 2 p 4 tähenduses. 25.10.2023 eRHR-is avaldatud hanketeatega alustas hankija asjade hankelepingu sõlmimiseks avatud hankemenetlust riigihankes „Väikebusside ostmine“ (viitenumber 271678). Hanketeates märkis hankija hankelepingu esemeks kahe väikebussi ostmise.

3.2. Keskkonnahoidlikud kriteeriumid ja nende kontroll

Määruse § 6 lg 1 kohaselt peab hankija maanteeõidukite riigihangete puhul võtma arvesse hangitava maanteeõiduki või teenuse kogu kasutusiga hõlmavat energia- ja keskkonnamõju, sealhulgas energiatarbimist ning CO₂ ja saasteainete heidet. Maanteeõiduki puhul hõlmab energiatarbimine kütusekulu.¹ Määruse § 6 lg 2 kohaselt peab hankija kehtestama keskkonnahoidlikud tingimused riigihanke alusdokumentides ja sätestama nende kohta nõuded.

Täiendavalt peab hankija vastavalt määruse § 6 lg-le 4 tagama määruse lisas sätestatud keskkonnahoidlike maanteeõidukite hankimise osakaalu sihtarvude täitmise selle perioodi sihtarvude järgi, mis kehtivad riigihanke menetluse alustamisel.

Määruse § 6 lg 5 p-s 2 on sätestatud, et kohustuslikke sihtmäärasid rakendatakse hangetele, kui hangitakse üle 4 M₁-, M₂-, või N₁-kategooria sõiduki või samaväärse mahuga teenust. [Keskkonnahoidlikuma maanteeõiduki hankimise juhises](#) on selgitatud, et keskkonnahoidlike maanteeõidukite arvestust hakatakse pidama pärast seda hanget, mille läbiviimisel ületatakse määruse § 6 lg-s 5 sätestatud hangitavate sõidukite arvu. Keskkonnahoidlikkuse määr kehtib selle perioodi kohta tervikuna, millesse hange jääb, st praegu tuleks lähtuda nendest sihtmääradest, mis kehtivad kuni 2025. a lõpuni. Hanked summeeritakse üle perioodi.

¹ vt direktiivi 2009/33/EÜ keskkonnasõbralike ja energiatõhusate maanteeõidukite edendamise kohta artikkel 6

See tähendab, et hankides perioodil 2. august 2021 kuni 31. detsember 2025 rohkem kui 4 M₁-, M₂-, või N₁-kategooria sõidukit, peab hankija tagama, et hangitavatest sõidukitest vähemalt 23,1% oleks määruse tähenduses keskkonnahoidlikud.

Määruse § 3 p 1 kohaselt käsitatakse M₁-, M₂- või N₁-kategooria sõidukit keskkonnahoidliku kergsõidukina, kui selle maksimaalne summutist väljuv CO₂-heide ei ületa 50 g/km ning tegelikus liikluses tekkivad õhusaasteainete heited on 80% heite piirnormidest.

3.3. Hankija kehtestatud keskkonnahoidlikud kriteeriumid

Riigihanke tehnilises kirjelduses on välja toodud, et hankelepingu esemeks on kolme nelikveoga sõiduki kasutusrendile võtmine. Hankija on tehnilises kirjelduses sätestanud hangitavale sõidukile mh nõude „mootori heitmenorm peab vastama vähemalt EURO 6 normile“. Tehnilises kirjeldusest ei nähtu tingimust, millega seatakse nõue hangitavate sõidukite kütusekulule ehk energiatarbimisele.

Hankija ei ole tehnilises kirjelduses ega teistes riigihanke alusdokumentides sätestanud nõuet hangitavate maantesõidukite energiatarbimisele. Üksnes CO₂ ja saasteainete heitele nõude sätestamisega on hankija täitnud määruse § 6 lg-s 1 sätestatud kohustust osaliselt.

Keskkonnahoidlikud tingimused tuleb lisada koos sõidukile esitatavate teiste nõuetega tehnilisse kirjeldusse / pakkumuse vastavustingimusse. Hankijal on seejuures õigus lisada täiendavalt keskkonnahoidlikke valikkriteeriumeid või anda hindamiskriteeriumide kaudu pakkumustele väärtuspunkte, kui pakkuja pakub minimaalsest nõudest keskkonnahoidlikumat lahendust või keskkonnahoidlikke maantesõidukeid pakutakse rohkem minimaalsest nõudest, kuid see ei asenda miinimumnõuete kehtestamist tehnilises kirjelduses / vastavustingimustes.

Hankija on järelevalvemenetluses selgitanud: „Kahetsusväärset ei ole valimis oleva hanke tehnilistes tingimustes nõudeid kütusekulule tõesti seatud ja seda põhjusel et olime teadmisel (võimalik, et ekslikul), et kui viitame tehnilises kirjelduse koostamisel EL määrusele 2018/858 ning mootori heitenormi vastavusele EURO 6 normile oleme keskkonnahoidlike nõuete täitmiseks vajalikud nõuded kehtestanud. Viidatud perioodil hankija poolt läbiviidud riigihangete tulemusena oleme kokku hankinud 10 M1 kategooriasse kuuluvat sõidukit, millest 2 on patsiendiveoks ette nähtud sõidukid (määruse täitmisest vabastatud). 2024 aasta suvel läbiviidud sõidukite hanke tulemusena on hankija ostnud 4 hübriidmootoriga (elekter+bensiin) ning leiame, et oleme tänase seisuga määruse nõude (23,1%) täitnud.“

4. Tähelepanekud ja soovitused

Soovitame hankijal edaspidi maantesõidukite ja vastavate teenuste hankimisel rakendada riigihanke tehnilises kirjelduses / vastavustingimustes määrusest nr 6 tulenevaid nõudeid. Keskkonnahoidlike nõuete kehtestamisel palume märkida ka riigihangete registris riigihanke lisaandmetes, et kasutusel on keskkonnahoidlikud aspektid. Keskkonnahoidlikke riigihankeid käsitlevate juhendmaterjalidega tutvumiseks soovitame hankijal külastada Kliimaministeeriumi veebilehel asuvat keskkonnahoidlike riigihangete rubriiki.

5. Järeldused

5.1. Hankija on riigihanke ettevalmistamisel ja läbiviimisel arvestanud määrusest tulenevate kohustuslike keskkonnahoidlike kriteeriumidega osaliselt, sest riigihanke tehnilises kirjelduses ega vastavustingimustes ei olnud kehtestatud nõudeid hangitavate maantesõidukite vastavalt määruse § 6 lg-le 1. Määruse § 6 lg-s 5 sätestatud hangitavate sõidukite arvu ületamisel on hankija kohustatud kehtestama hangitavatele

maanteeõidukitele keskkonnahoidlikud tingimused riigihanke alusdokumentides ning tagama seeläbi keskkonnahoidlike maanteeõidukite hankimise sihtmäära täitmise.

- 5.2. Eksimuste vältimiseks ja hankepraktika edasiarendamiseks on hankija asutuses riigihangete korraldamisega tegelevatel isikutel kasulik perioodiliselt tutvuda nii Rahandusministeeriumi kui ka Kliimaministeeriumi veebilehel avaldatud (keskkonnahoidlike) riigihanke juhendite, analüüsidega ja vastustega korduma kippuvatele küsimustele ning osaleda riigihangete alastel koolitustel.
- 5.3. eHR-i puudutavates küsimustes abistab hankijat Riigi Tugiteenuste Keskuse koosseisus tegutsev registri kasutajatugi (tel. 611 3693, E-R kell 9:00–12:00; 13:00–15:00; e-post register@riigihanked.riik.ee).

(allkirjastatud digitaalselt)

Estella Põllu
riigihangete valdkonna juht
riigi osaluspoliitika ja riigihangete osakond

Järelevalvetoiminguid teostanud ametnik:

(allkirjastatud digitaalselt)

Hendrik Kull
Jurist
riigi osaluspoliitika ja riigihangete osakond